

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Географічний факультет

Кафедра економічної географії та екологічного менеджменту

**СИЛАБУС
навчальної дисципліни**

СУСПІЛЬНА ГЕОГРАФІЯ

Спеціальність: 106 «Географія», 014 «Середня освіта (Географія)»

Галузь знань: Освіта, Географія

Рівень вищої освіти: I (бакалаврський) рівень вищої освіти

Мова навчання: українська

Розробник: доцент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту, к.і.н. Чубрей О.С.

Профайл викладача (-ів): <http://ecogeo.cv.ua>

Контактний тел.: 099-649-34-24

E-mail: o.chubrey@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle: <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=1416>

Консультації: четвер з 13.00 до 14.00.

1. Анотація дисципліни.

В курсі висвітлюються методологічні принципи й предметна область суспільної географії, що вивчає територіальну організацію суспільної життєдіяльності в цілому, а також розглядаються питання історії формування та розвитку суспільної географії. З одного боку курс дає новий рівень наукових знань про саму географію в цілому та суспільну географію, зокрема, а з іншого - використовує знання з географії, що були отримані у середній загальноосвітній, спеціалізованій та вищій школі. Курс узагальнює знання про еволюцію поглядів на сутність суспільної географії, її сучасну структуру, закономірності територіальної (геопросторової) організації суспільства, територіальну організацію суспільної життєдіяльності, прикладні аспекти, зокрема, взаємодія суспільства та природи та визначає роль географічної науки у вирішенні багатьох глобальних проблем людства.

Саме опанування основами суспільної географічної науки є важливим не лише з точки зору освітнього її значення та прикладних аспектів, а й для подальшого розвитку наукового світогляду.

2. Мета навчальної дисципліни: дати основи знань з теорії, історії та методики суспільної географії як фундаментальної науки, сприяти формуванню у майбутніх фахівців з географії основних понять, категорій, законів і закономірностей територіальної організації суспільства, просторової диференціації природного середовища, населення та його господарської діяльності, розкрити сутність географічних процесів та явищ.

3. Перереквізити: «Економічна та соціальна географія», «Регіональна географія», «Демографія».

4. Результати навчання

Студенти повинні знати:

- знати і розуміти предметну область та професійну діяльність (ПРН 10);
- проводити дослідження на відповідному рівні (ПРН 12);
- володіти та використовувати емпіричні та спеціалізовані знання при конкретизації теоретичних географічних знань та обґрунтуванні висновків теоретичного змісту (ПРН 25);
- називати і використовувати теорії, парадигми, концепції та принципи географічних наук відповідно до спеціалізації (ПРН 32);
- місце суспільної географії в системі географічних і економічних наук, її науковий статус та зв'язок з економічними, соціологічними, історичними науками, демографією, етнографією, статистикою тощо;
- структуру суспільної географії;
- методологічні принципи суспільно-географічних досліджень;
- деякі методи наукового дослідження, їх систематизацію та класифікацію ;
- етапи розвитку світової суспільної географії та суспільної географії в Україні;
- основні суспільно-географічні організації, центри та школи в Україні;
- основні терміни, поняття і категорії суспільної географії.

Студенти повинні вміти:

- розрізняти загальний та конкретний об'єкти суспільної географії;
- виявляти закономірності розвитку суспільно-географічних досліджень;
- визначати роль різних чинників та факторів у формуванні та розвитку суспільної географії в Україні;
- виявляти властивості та функції території;
- аналізувати суспільно-географічні зв'язки, відношення та процеси;
- характеризувати суспільно-географічне положення певної території за видами та рівнями життєдіяльності суспільства, оцінити його якісно :а кількісно;
- показувати різницю між поняттями "територіальна організація" та "розміщення";
- аналізувати форми територіальної організації суспільства;
- давати аналіз практичного значення суспільно-географічного районування

5. Опис навчальної дисципліни**5.1. Загальна інформація**

Назва навчальної дисципліни _____												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	Змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	4	7	4	120	2	22	22	-	-	76		іспит
Заочна	4	7	4	120	2	8	4	-	-	108		іспит

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Тема 1.1 Зародження та розвиток географічної науки. етапи становлення суспільної географії (осн.2,4,5,8)	10	4	4	-	-	4		2				
Тема 1.2 Територіальна організація суспільства (осн.1, 2,6,7,8 дод. 2,3,10)	6	2		-	-	4						
Тема 1.3. Простір, час і місце суспільної географії. (осн. 2,6,8,9 дод. 1, 2,3)	6	2		-	-	4						
Тема 1.4. Природне середовище життєдіяльності суспільства. (осн. 2,4,5,7 дод. 1,2,3)	10	2	4	-	-	4		2				

Тема 1.5. Геодемографія (осн. 1,2,6,8 дод. 1, 2,6,8,9,10)	10	2	4	-	-	4		2	2			
Тема 1.6 Територіальний поділ праці. (осн.1, 2,6,7,8 дод. 1, 2,3)	6	2		-	-	4						
Змістовий модуль 2.												
Тема 2.1 Суспільна і територіальна організація виробництва. (осн. 2,4,5,7 дод. 1,2,3)	6	2		-	-	4		2	2			
Тема 2.2 Господарство. Національна економіка (осн.1, 2,6,7,8 дод. 1, 2,11,12)	10	2	4	-	-	4						
Тема 2.3 Структура та спеціалізація господарства (осн.1, 2,6,7,8 дод. 1, 2,11,12)	10	4	2	-	-	4						
Тема 2.4 Географія обслуговування (осн. 1, 2,4,5,7	4			-	-	4						

дод. 1,2,3)												
Тема 2.5 Рекреаційна географія Політична географія	8					4						
Тема 2.6 Суспільно- географічні аспекти адміністративно територіального устрою. (осн. 1, 2,3,8; дод. 1,2,3)	12		4			8						
Разом за змістовим модулем 1- 2	98	22	22	-	-	56		8	4			56
Усього годин	120	22	22			76	120	8	4			96
Модуль 1-2												
ІНДЗ			-	-		20			-	-	-	20
Усього годин	120	22	22	-		76	120	8	4	-	-	108

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№ п/п	Тема, завдання самостійної роботи	Список рекомендованої літератури до теми
1.1.	Новий і новітній періоди: розвиток економічної і суспільної географії. Становлення економічної та суспільної	[Осн. 1,2,4,7. дод. 1.2]
1.2.	Планування території. Генеральна схема планування території України .	[Осн. 2,4,6,8 дод. 3,10]
1.3.	Місце. Місцеположення.	[Осн. 1, 2, 3, 5,7 дод.1, 2, 3]
1.4.	Природокористування. Економіка природокористування.	[Осн.1, 2, 3, 4,7 дод.1,2,3]
1.5.	Геодемографічні процеси.	[Осн. 2,4,5 дод. 1,2, 3,5,6]
1.6	Міжнародний поділ праці.	[Осн. 1,2,6,7 дод.1,2.3]
2.1.	Галузеве і територіальне управління господарством	[Осн. 1,2, 5,8,9 дод.1,2,3]
2.2.	Національна економіка та її показники.	[Осн. 1,2, 3,4,7 дод.1,2,3]
2.3.	Міжгалузеві комплекси. Функціонально-галузева структура господарства.	[Осн. 1,2,4,5 дод.1,2,3]
2.4.	Територіальна організація обслуговування.	[Осн.2,4,5 дод. 4, 5,8]
2.5.	Територіальна організація рекреаційного господарства.	[Осн. 1,2,3,4,7 дод. 2,11,12]
2.6.	Адміністративно-територіальний устрій України.	[Осн. 1.2,4,7 дод.1,2,3]

5.4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема: Зародження та розвиток географічної науки. Утапи становлення суспільної географії (осн.2,4,5,8)	4
2.	Тема: Природне середовище життєдіяльності суспільства. (осн. 2,4,5,7дод. 1,2,3)	4
3.	Тема: Геодемографія (осн. 1,2,6,8 дод. 1, 2,6,8,9,10)	4
4.	Тема: Господарство. Національна економіка (осн.1, 2,6,7,8 дод. 1, 2,11,12)	4
5.	Тема: Структура та спеціалізація господарства (осн.1, 2,6,7,8 дод. 1, 2,11,12)	2
6.	Тема: Суспільно-географічні аспекти адміністративно-територіального устрою. (осн. 1, 2,3,8; дод. 1,2,3)	8

5.5 Індивідуальні завдання

1. Взаємодія суспільства з природою як основна методологічна проблема суспільної географії.
2. Вклад академіка Володимира Кубійовича у розвиток української географії.
3. Вклад академіка Степана Рудницького у розвиток української географії.
4. Географічні аспекти глобальних проблем людства.
5. Еволюція географічних уявлень про взаємодію суспільства та природи.
6. Економіко-географічне районування території України.
7. Економіко-географічні основи дослідження господарства України в працях Д.П. Журавського, О.О. Русова, А.О. Скальковського. Роботи В.Григоровича- Барського, П. Чубинського, С. Рудницького, В. Кубійовича, К. Воблого,
8. О.Діброви.
9. Земельно-ресурсний потенціал як об'єкт суспільно-географічного дослідження.
10. Концепція сталого розвитку.
11. Парадигми і концепції суспільної географії.
12. Працересурсний потенціал як об'єкт суспільно-географічного

дослідження.

13. Предметна сутність суспільної географії.
14. Проблеми раціонального природокористування.
15. Проблеми розміщенні і використання трудових ресурсів.
16. Рекреаційно-географічні дослідження.
17. Розміщенні продуктивних сил як суспільно-географічна категорія.
18. Структура суспільної географії та схеми її класифікації.
19. Суспільно-географічне положення, географічний поділ праці та інтеграція праці.
20. Форми територіальної організації продуктивних сил.
21. Формування і розвиток суспільної географії в Україні і напрямки її наукового пошуку.

5.6 Зустріч зі стейхолдерами та ментарами

Впрдовж вивчення курсу під час проведення лекційних та практичних занять а також в позааудиторний час вібуватимуться зустрічі зі стейколдерами та менторами.

6. Система контролю та оцінювання

6.1 Види та форми контролю

- тести, опитування, контрольні, самостійні роботи за індивідуальними завданнями.
- презентації результатів виконання завдань, доповіді, участь в дискусії
- оцінювання практичних завдань
- модульний контроль проводиться у вигляді тестування з негайною відповіддю.

Форма підсумкового контролю (іспит) полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі відповідей на підсумковому модулі та результатів виконання певних видів робіт.

Формами підсумкового контролю є іспит.

6.2 Методи контролю.

Методами контролю є: письмовий, тестовий, графічний при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

1. Контроль за освоєння лекційного і самостійного опрацювання теоретичного матеріалу здійснюється на основі модульного (письмового) фронтального опитування, в тому числі – тестування.

2. Контроль засвоєння знань та набуття вмінь і навичок при виконанні практичних робіт здійснюється шляхом їх поточної перевірки.

3. Контроль виконання індивідуальних завдань здійснюється за бажанням студентів, як додаткових (необов'язкових для виконання всіма студентами) науково-дослідницьких завдань шляхом оцінювання виконаних проектних завдань та усного індивідуального захисту результатів досліджень.

6.3 Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- реферати;
- есе;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи.

6.4 Політика оцінювання

● *Політика щодо дедлайнів та перескладання:* Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

● *Політика щодо академічної доброчесності:* Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.

● *Політика щодо відвідування:* Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

6.5 Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Рейтингова оцінка з дисципліни	Оцінювання в системі ECTS	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
90-100	A	5 (відмінно) зараховано	Ставиться у випадках, коли студент має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу, вміє без помилок виконувати ситуативні завдання, передбачені програмою дисципліни, засвоїв основу та ознайомився з додатковою літературою, викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення і висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу.
80-89	B	4 (добре) зараховано	Ставиться, якщо студент повністю засвоїв навчальний матеріал, знає основну літературу, вміє виконувати ситуативні завдання, викладає матеріал у логічній послідовності, робить певні узагальнення і висновки, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускається незначних помилок у формулюванні термінів,

			категорій, розв'язанні практичних завдань.
70-79	C	4 (добре) зараховано	Знання предмету глибокі і повні, перебувають в межах навчальних програм, підручників, навчальних посібників. Студент орієнтується у більшості питань, але не вміє робити певні узагальнення і висновки, не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускається незначних помилок у формулюванні термінів, категорій, розв'язанні практичних завдань.
60-69	D	3 (задовільно) зараховано	Знання предмету перебувають в межах навчальних програм, підручників, навчальних посібників. Студент недостатньо орієнтується у більшості питань, що стосуються теоретичних основ науки. Знання предмету не носять системного характеру. Студент здатний проводити аналіз ситуацій і проблем за допомогою викладача
50-59	E	3 (задовільно) зараховано	Ставиться у випадках, коли студент засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповну відповідь на поставлене теоретичне запитання, допустився грубих помилок у розв'язанні практичного завдання.
35-49	FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання не зараховано	Ставиться у випадках, коли студент засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповну відповідь на поставлене теоретичне запитання, не вміє чітко узагальнити опрацьований матеріал, допустився грубих помилок у розв'язанні практичного завдання.
1-34	F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом Не зараховано	Ставиться студенту, який не засвоїв навчальний матеріал, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні запитання, не вміє або неправильно виконує розрахунки за розв'язання практичних завдань.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)												Кількість балів	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1						Змістовий модуль № 2							
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 1.4	Т 1.5	Т 1.6	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	Т 2.5	Т 2.6	60	100
5	5	5	5	4	6	5	5	5	5	5	6		

7. Політика курсу

Впродовж семестру для перевірки знань студента та контролю за самостійною роботою студента застосовують письмові роботи, письмові роботи з тем самостійної роботи, виконані і здані практичні роботи. Під час здачі практичних робіт здобувач вищої освіти повинен знати сутність понять, термінів та категорій, вміти виконувати конкретне практичне завдання.

Питання плагиату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО: Правила академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича https://drive.google.com/file/d/1EzBsehqERCEzxJwWe-rz6_eTUFUBGv4o/view.

Положення про виявлення та запобігання плагиату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSgadrPl_/view та Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича https://drive.google.com/file/d/1CB4AIMVXSAykF_CepI-k98GPc9E8KznQ/view

8. Рекомендована література

Основні джерела

1. Заячук М. Д., **Чубрей О. С.** Економічна та соціальна географія світу: навч. посіб. Чернівці: ЧНУ, 2009. 200 с.
2. Основи суспільної географії : курс лекцій / уклад.: Заячук О. Г., **Чубрей О. С.** Чернівці: ЧНУ, 2013. 128 с.
3. Суспільна географія. Основи теорії/ Укладач В.І. Єфименко. К.: Шлях, 2006.
4. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. Одеса: Астропринт, 2009.
5. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2005.
6. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. Львів, 2001.
7. Шаблій О.І. Основи суспільної географії. 20-е видання. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 296 с.
8. Шаблій О.І. Суспільна географія у двох кн. Книга перша. Проблеми теорії, історії та методики дослідження: [Вибрані твори]. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 814 с.
9. Шаблій О.І. Суспільна географія у двох кн. Книга друга. Проблеми українознавства, регіоналістики і краєзнавства: [Вибрані твори]. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 706 с.

Додаткові джерела

1. Голубчик М.М., Жулина М.А. Соціальна географія: сутність, задачі, новіє напрямлення дослідження// Географія . - 2005. - №3. - с.23-27.
2. Масляк П.О., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Словник-довідник учня з економічної і соціальної географії світу. К.: Лібра, 1996.
3. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. К., 1998.
4. 3. V. Pidhirna, **O. Chubrey**. Diversification of the foreign trade under the global changes / pidhirna v., chubrey o. // «eureka: Social and Humanities» Number 3. - 2016. - P. 29-35. <http://eu-jr.eu/social>.
5. **Olexandra Chubrey**, Natalia vxеZablotska, Oksana Zayachuk Territorial differences in educational achievements in geography of the students of comprehensive education institutions of the Chernivtsi region (on the example of the External Independent Testing (EIT) in geography). Lucrarile Seminarului Geografic «Dimitrie Cantemir» (Dimitrie Cantemir Geographic Journal). 2015. Vol. 39, № 1. P. 131 – 138. (Румунія, Ясси: «Alexandru Ioan Cuza» University from Iasi) p – ISSN 1222 – 989 X.
6. **Чубрей О.С.** Особливості диференціації освітніх можливостей учнів. *Українська географія: сучасні виклики*. Зб. наук. праць у 3-х т. К.: Прінт-Сервіс, 2016. Т.1. С.219-220.
7. **Чубрей О.**, *Марчук Т.*, Мальцева Д. Географічні дослідження топонімів Глибоцького району Чернівецької обл. *Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць*. Чернівці: Черн.нац.ун-т, Серія: Географія (випуск 793), 2017. С.135-139.
8. **Чубрей О.С.** Зовнішнє незалежне оцінювання учнів загальноосвітніх навчальних закладів з географії як фактор об'єктивної

інформації про якість отриманої географічної освіти. *Регіон–2013: стратегія оптимального розвитку*: матер. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Харків, 7-8 листоп. 2013 р.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. С. 95–97.

9. **Чубрей О.С., Ячнюк М.О.** Особливості впровадження зовнішнього незалежного оцінювання в Україні: історичний аспект. *Географія, екологія, туризм: теорія, методологія, практика*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 21–23 трав. 2015 р.). Тернопіль: Тайм, 2015. С. 189–191.

10. **Чубрей О.С.** Проблеми та перспективи розвитку системи вищої освіти в Україні. *Сучасна освіта в контексті нової української школи*: зб. тез та матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (11-12 жовт. 2018 р.). Чернівці, 2018. С. 162–165.

11. **Чубрей О.С., Петрик Н.А.** Становлення та розвиток етнічного туризму (на прикладі міграційних процесів Лемківщини в середині ХХ століття). Науковий вісник Чернівецького національного університету: збірник наукових праць. Чернівці: Чернівецький ун-т, 2013. Вип. 672-673: Географія. 184 с. С. 151-156.

12. **Чубрей О., Шелепук Н.** Аналіз територіальної системи туристсько-спортивної діяльності як важливої складової спортивного туризму. Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. Чернівці: Черн.нац.ун-т, Серія: Географія (випуск 793), 2017. С.64-70.

13. **Чубрей О., Марчук Т., Мальцева Д.** Географічні дослідження топонімів Глибоцького району Чернівецької обл. Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. Чернівці: Черн.нац.ун-т, Серія: Географія (випуск 793), 2017. С.135-139.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт бази українського законодавства в Інтернет[Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.lawukraine.com.

2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України[Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

3. Офіційний сайт Державного комітету України у справах національностей та міграцій [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.scnm.gov.ua.

4. Офіційний сайт електронної бібліотеки Львівської комерційної академії [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.dev.lac.lviv.ua/lib.

5. Офіційний сайт електронної бібліотеки[Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.lib.com.ua.

6. Офіційний сайт інституту глобальних стратегій[Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.igls.com.ua.

7. Офіційний сайт інституту економічних досліджень і політичних консультацій[Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.ier.kiev.ua.

8. Офіційний сайт інституту світової економіки і міжнародних відносин[Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.iweir.org.ua.

9. Офіційний сайт Львівської електронної бібліотеки ім. В. Стефаника[Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.lsl.lviv.ua.

10. Офіційний сайт міжвідомчої ради з впровадження економічних реформ в Україні[Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.reforms.kiev.ua.

11. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.me.gov.ua.
12. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.minfin.gov.ua.
13. Офіційний сайт наукової бібліотеки Донецького університету [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.library.dongu.donetsk.ua.
14. Офіційний сайт наукової бібліотеки ім. Максимовича [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.lib-gw.univ.kiev.ua.
15. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.bank.gov.ua.

Доцент
кафедри економічної географії
та екологічного менеджменту

О.С. Чубрей